

Sisällysluettelo

Erään sijoitushuijauksen anatomia

Tässä artikkelissa kuvataan yhtä sijoitushuijausta kolmiosaisena näytelmänä. Epäillessään huijausta asiakkaan kannattaa olla Rataan yhteydessä jo silloin, kun keskustelut ns. palveluntarjoajan kanssa ovat vielä kesken. Muussa tapauksessa yhteydenotto voi olla asiakkaan kannalta jo liian myöhäistä.

Pikalainaa kännykällä?

Pikalainojen todellinen vuosikorko voi nousta jopa yli 300 prosentin. Pelkkä pikalainatoiminta ei edellytä toimilupaa eikä ole siten Ratan valvonnassa. Kuluttajien aseman turvaa kuluttajalainsäädäntö. Kuluttajaviranomaiset voivat puuttua toimintaan silloin, jos se on kuluttajien kannalta sopimatonta.

Indeksilainoissa suuntaus kohti kokonaisvaltaisemman sijoitusportfolion tarjoamista

Indeksilainat ovat yhä useammin kokonaisvaltaisia sijoitustuotteita, jotka rinnastuvat entistä enemmän sijoitusrahastoon tai jopa omaisuudenhoitopalveluun. Tämä lisää entisestään sijoittajan tarvetta perehtyä huolellisesti lainan tuoton laskentaa koskeviin ehtoihin sekä ottaa huomioon liikkeeseenlaskijan kyky maksaa laina takaisin. Indeksilainojen muuttuminen entistä yksilöllisemmiksi ja erilaisemmiksi tuo haasteita myös liikkeeseenlaskijoille.

Rata selvitti indeksilainojen indikaatiivisten ehtojen toteutuneita arvoja

Indeksilainojen lopulliset ehdot näyttävät useimmiten toteutuvan lainan tarjousvaiheessa esitettyjen alustavien ehtojen mukaisina. Sijoittajan tulee kuitenkin lainaa merkitessä muistaa, että lainan ehdot eivät välttämättä toteudu alustavien arvojen mukaisina.

Peruspankkipalveluiden hinnoittelu kohtuullista, saatavuudessa ei muutoksia

Peruspankkipalvelujen hinnat ovat Ratan selvityksen mukaan keskimäärin kohtuullisia eikä niiden hinnoittelu ole muuttunut olennaisesti syksyn 2004 jälkeen. Selvästi kallein peruspankkipalvelu on edelleen laskun maksaminen käteisellä pankin konttorissa. Pankkipalvelujen saatavuus ei ole muuttunut viimevuotisesta.

Toimeksiantojen käsittely ja kaupanjaon menettelytavat asiallisia Ratan valvottavissa

Rata teki keväällä 9 tarkastusta, joissa tutkittiin arvopaperinvälittäjien ja omaisuudenhoitajien toimeksiantoihin ja toteutuneiden kauppojen jakoon liittyviä prosesseja ja menettelytapoja. Tarkastuksissa ei havaittu asiakkaiden etuun, tasapuoliseen kohteluun tai eturistiriitoihin liittyviä merkittäviä ongelmia. Tarkastuksia edelsi kysely, joka lähetettiin 43 toimijalle.

Tietoturvan hoito pankeissa asianmukaista, mutta tietoturvatilat kuitenkin lisääntyneet

Madot, virukset sekä roskapostia lähettävät ohjelmat ovat lisääntyneet viime vuosina. Rata selvitti kevään 2005 valvontakäynneillä, miten hyvin pankit ovat varautuneet mm. tietojärjestelmiin kohdistuviin hyökkäyksiin. Tietoturvaloukkausten hallinta on pankeissa pääosin asianmukaista.

Ratan valvottavilla melko hyvät valmiudet torjua rahanpesua

Rata selvitti keväällä kyselyllä, kuinka hyvin sen valvottavat noudattavat rahanpesulain velvoitteita. Parannettavaa löytyi asiakkaan tuntemisesta. Kyselyyn vastasi noin 130 yhtiötä.

Luottoriskin edistyneiden menetelmien hyväksymismenettelyt käynnistyivät

Uusi vakavaraisuussäätely tulee voimaan vuoden 2007 alussa. Tällöin valvottaville tulee mahdollisuus käyttää luottoriskin pääomavaatimuksen laskennassa standardimenetelmien sijaan omia sisäiseen luokitukseen perustuvia menetelmiä (IRBA). Tämä edellyttää kuitenkin valvojan hyväksymistä.

Päästöoikeuksien tilinpäätösraportoinnissa sääntelemätön tilanne: miten menetellään perutun tulkin jälkeen?

Päästöoikeuksien esittäminen listayhtiöiden tilinpäätöksissä on osoittautunut ongelmalliseksi, koska tällä hetkellä ei ole olemassa erityisesti päästöoikeuksia koskevaa kirjanpito-ohjeistusta. Yhtiöt joutuvat nyt itse harkitsemaan, mitä säännöksiä ne soveltavat päästöoikeuksiin kirjanpidossaan. Päästöoikeudet koskettavat alle 15:ta suomalaista listayhtiötä.

CEBS kehittää eurooppalaista valvontakulttuuria

Euroopan pankkivalvontakomitea (CEBS) on suurten haasteiden edessä yhdenmukaistaessaan eurooppalaisia pankkivalvonnan käytäntöjä. Uusi vakavaraisuuslainsäädäntö ja sen toimeenpano antavat valvojille ainutlaatuisen tilaisuuden siirtyä kohti yhteistä eurooppalaista valvontakulttuuria.

Arvopaperilautakunnan ratkaisuja

Tähän artikkeliin on poimittu Arvopaperilautakunnan ratkaisemista tapauksista ne, joilla saattaa olla markkinoiden kannalta laajempaa merkitystä. Kuvauksia on lyhennetty ja niissä pyritään selostamaan vain kunkin tapauksen oleellisia seikkoja.

Tapahtumakatsaus

Uusi rahapesudirektiivi hyväksytty – Ratalta kaksi uutta standardia, aiheina mm. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen sekä epäilyttävien arvopaperikauppojen ilmoittaminen – Ratan tutkimat epäillyt arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapaukset.

Erään sijoitushuijauksen anatomia

Sijoitushuijauksen tekotavat ovat vuosien varrella kehittyneet ja monipuolistuneet. Esimerkiksi puhelimen tai Internetin kaltaisia etäviestimiä käyttäen on helppo tarjota sijoitustuotteita eri maiden kansalaisille.

Tuntemattoman sijoitusasiantuntijan puhelinoitto ulkomailta saa myös monet suomalaiset innostumaan. Ajatus äkkirikastumisesta ilman verottajan osallistumista voitonjakoon herättää helposti vastustamattoman ahneuden. Toimintaan liittyviä riskejä ei ajatella, kun sujuvakielinen "asiantuntija" vakuuttaa tarjouksen ainutkertaisuutta.

Sanonta "Joka leikkiin ryhtyy se leikin kestäköön" on karua todellisuutta monelle, joka on menettänyt sekä omat, lainatut että ystävien ja tuttavien varat ja joka ensi järkytyksestä toivuttuaan miettii, miten kaikki pääsi tapahtumaan ja mikä viranomainen voisi auttaa häntä saamaan varansa takaisin.

Tässä artikkelissa kuvattu kolmiosainen näytelmä perustuu huijauksen kohteeksi joutuneiden henkilöiden kertomuksiin.

I näytös: Huijauksen viritys

A sai tammikuussa 1999 puhelinoiton amerikkalaiselta sijoitusasiantuntijalta John Lordilta. Lord tarjosi A:lle 500:aa kappaletta juuri listautumassa olevan teknoyhtiön Lyx Oy:n osakkeita yhteishintaan 1 000 dollaria. A osti nämä osakkeet ja on pitänyt ne siitä lähtien. A:lla on ollut se käsitys, ettei yhtiö koskaan listautunut. Tästä syystä A on pitänyt sijoitustaan lähes menetettynä.

Maaliskuussa 2005 A sai puhelinoiton New Yorkista Zak Starky -nimiseltä henkilöltä, joka edusti yhtiötä nimeltä Alton Asset Management (jäljempänä Alton). Starky tiedusteli A:lta, omistiko tämä Lyx Oy:n osakkeita, mihin A vastasi myöntävästi. Starky esitti, että yritys, josta A omisti osakkeita, on "vihamielisen valtauksen" kohteena. Tästä syystä Starkyn päämies oli valmis maksamaan A:lle näistä osakkeista 10 dollaria osakkeelta eli yhteensä 5000 dollaria. Starky korosti tilanteen luottamuksellisuutta. Keskustelujen seurauksena A ilmoitti myyntihalukkuutensa ja valtuutti Starkyn selvittämään osakkeidensa lukumäärän. Lisäksi asiasta tehtiin asianmukaiset sopimukset faksin välityksellä. Asiakassuhde oli syntynyt.

Muutamia päiviä tämän jälkeen Starky soitti A:lle uudestaan ja ilmoitti, että osakerekisterin mukaan A omisti 1 500 osaketta, koska Lyx Oy:n osake oli noin vuotta aikaisemmin pilkottu (splitattu) kolmeen osaan. Samalla Starky ilmoitti, että A:n osakkeisiin kohdistui myyntirajoitus (Yhdysvaltain arvopaperimarkkinavalvoja SEC rule 144), joka kuitenkin oli mahdollista poistaa. Vain myyntirajoituksen poistaminen osakerekisteristä mahdollistaisi osakkeiden vapaan myynnin. Myyntirajoitus poistuisi, jos A maksaisi 0,90 dollaria osakkeelta eli yhteensä 1 350 dollaria. A:n oli määrä saada tämä summa takaisin kauppahinnassa. Starky lähetti A:lle maksuohjeet, ja A maksoi myyntirajoituksen poistamismaksun yhtiön panamalaisen pankin tilille. Tämän jälkeen A alkoi odottaa kauppahinnan suoritusta omalle tililleen.

Viikon kuluttua edellisestä yhteydenotosta A sai puhelinoiton niin ikään Altonia edustaneelta Oliver Sweeneyltä. Tämän mukaan oli käynyt ilmi, että kuhunkin A:n osakkeeseen liittyi oikeus merkitä neljä uutta osaketta hintaan 4 dollaria kappale. Merkintäaikaa oli kuitenkin jäljellä enää 3 päivää. Sweeney tarjosi A:lle mahdollisuuden merkitä 6 000 uutta osaketta neljän dollarin kappalehintaan. Samalla Sweeney vakuutti, että A:n osakkeiden alkuperäinen ostaja ostaisi myös A:n uudet osakkeet samaan 10 dollarin hintaan. A hyväksyi tarjouksen ja maksoi yhtiön panamalaisen pankin tilille 24 000 dollaria. A laski nyt omistavansa 7 500 osaketta, yhteisarvoltaan 75 000 dollaria.

Tämän jälkeen Sweeney lähetti A:lle sähköpostin, jonka liitteenä oli W8-BEN-lomake Yhdysvaltain veroviranomaisia varten. Viestissään Sweeney kertoi, että koska A:lla ei ollut ns. Green Cardia, hänen tulisi maksaa 15 000 dollaria veroa, jonka hän ulkomaalaisena saisi takaisin viikon kuluttua kaupan toteutumisesta. A maksoi "veron" yhtiön panamalaisen pankin tilille. Samassa viestissä Sweeney kertoi A:lle mahdollisuudesta saada tulevalle osakekaupalle takaus yhtiön käyttämän takaufirman Intercapital Management Groupin kautta.

A:n viimeinenkin epäily osakekaupan riskeistä poistui, kun hän maaliskuun viimeisenä päivänä allekirjoitti takausasiakirjan (letter of guarantee). Sen mukaan International Management Group otti takaajana vastattavakseen 40 000 dollaria sopimuksessa mainitun osakekaupan kokonaishinnasta. Takausmaksun, 5 000 dollaria, A suoritti yhtiön panamalaisen pankin tilille. Takaussopimukseen sovellettiin Panaman lakia.

Huhtikuun 7. päivänä Zak Starky soitti A:lle ja kertoi onnistuneesta osakekaupasta sekä siitä, että rahat olivat tulossa seuraavan viikon aikana Panaman kautta A:n tilille.

Rahat eivät kuitenkaan koskaan tulleet A:n tilille, eikä A tämän jälkeen ole saanut yhteyttä kauppaan liittyneisiin henkilöihin.

A:n tappio: $1\ 000 + 1\ 350 + 24\ 000 + 15\ 000 + 5\ 000 = 46\ 350$ dollaria.

II näytös: Kuppaus

Joitakin kuukausia myöhemmin A sai puhelinsoiton Illinoisista Luke Scott -nimiseltä henkilöltä, joka edusti Bryce & Sons Ltd:tä. Luke Scott kertoi edustavansa toimiluvallista varainhoitoyhtiötä, joka tarjosi A:n kaltaisille epäonnistuneille sijoittajille yhtiön kehittämää ja viranomaisten hyväksymää ns. menetetyn pääoman takaisinsaantiohjelmaa (Capital Recovery Program). A:n tuli vain lähettää yhtiölle menettämäänsä sijoituspääomaa koskevat asiakirjat, asiamiesvaltakirja ja allekirjoittaa asiakassopimus. Tämän jälkeen yhtiö tekisi anomuksen sijoittajien korvausrahastolle Yhdysvalloissa. Kaiken tämän A saisi, jos hän maksaisi Scottin edustamalle yhtiölle rekisteröitymismaksuna 10 % menettämästään osakepääomasta eli 7 500 dollaria.

A epäroï, mutta ajatus menetetyn pääoman saamisesta takaisin sai hänet lähettämään yhtiölle pyydetyn summan. A odottaa luvattua korvausta edelleen. Mistä yhtiö oli saanut A:n henkilötiedot, jäi epäselväksi.

III näytös: Viimeinen toivo

A haluaisi unohtaa koko tapahtumaketjun, mutta kiertämään lähteneet henkilö- ja yhteystiedot houkuttelevat yhä uusia yrittäjiä. Syyskuussa 2005 A:lle soitti Chicagosta Lisa Cruz, joka ilmoitti toimivansa Chicago Accounting -nimisessä tilintarkastusyhteisössä. Yhteisö oli kiinnostunut A:n kaltaisista sijoittajista, jotka omistivat toimimattomien yritysten osakkeita. Cruz viittasi Yhdysvaltain verolainsäädäntöön (US Tax Code Section 165), jonka mukaan A:n sijoitustappioita olisi mahdollista hyödyntää Cruzin toisen asiakkaan verosuunnittelussa. Jotta tämä olisi mahdollista, A:n tulisi lähettää Cruzille omistamiaan osakkeita koskevat osto- ja yksilöintitiedot lopullisen tappion määrän laskemiseksi. A sulki puhelimen, ennen kuin Cruz ehti mainita palvelun ennakkomaksun suuruutta.

A:n kokonaistappioksi muodostui 53 850 dollaria. A kokosi itsensä ja soitti Rataan.

Tunnista juoni

Huijauksilla on monia yhtenäisiä piirteitä:

- Lähestymiskanavana on puhelin tai Internet tai molemmat.
- Puhelut tulevat yleensä Eta-maista, Kaukoidästä tai Yhdysvalloista.
- Potentiaaliseen asiakkaaseen otetaan jatkuvasti yhteyttä.
- Sijoituskohteena tarjotaan lähitulevaisuudessa listautuvan yrityksen osakkeita.
- Soittajan tiedot sijoituskohteesta ovat puutteelliset.
- Asiakkaalle yrityksestä annettavat tiedot ovat puutteellisia.
- Asiakas saa palveluntarjoajaa koskeviin kysymyksiinsä epämääräisiä vastauksia (toimilupa, osoite, yhdyshenkilön tiedot, raportointi, säilytysyhteisö).
- Sijoituskohteen kerrotaan olevan riskitön ja hyvin tuottoisa.
- Asiakkaalle tarjottavan palvelun kulurakenne on epämääräinen.
- Maksut tulee suorittaa etukäteen.
- Sopimukset ja muut mahdolliset dokumentit ovat epämääräisiä.

- Palveluntarjoajan yhteydenpito asiakassuhteen aikana on satunnaista ja ongelmien syntyessä se yleensä vaikeutuu tai katkeaa kokonaan.

Hälytyskellot soimaan

"Ryöstön viisi peruspilaria" ovat seuraavat:

- 1) Välittäjä toimii yhdessä maassa,
- 2) asiakas toisessa,
- 3) osakkeita tai rahasto-osuuksia säilytetään kolmannessa,
- 4) maksut suoritetaan neljänteen maahan,
- 5) roistot toimivat viidennessä maassa.

Loppunäytös

Ratan mahdollisuudet vaikuttaa A:n asemaan tapahtumien tässä vaiheessa ovat vähäiset. Jatkoselvitysten kannalta on keskeistä, että A muodostaa tilanteesta dokumentteihin perustuvan kokonaiskuvan ja tekee asiasta rikosilmoituksen. Kansainvälisen poliisiavun kautta poliisi voi saada lisäselvitystä asiaan. Rata voi myös ottaa yhteyden kohdemaan valvojaan lisätietojen saamiseksi, mutta tähän menettelyyn turvaudutaan harvoin, koska yleensä tämältyypiset toimijat ovat jo eri maiden varoituslistoilla.

Ratan mahdollisuudet vaikuttaa A:n tilanteeseen ja muihin samankaltaisiin tilanteisiin ovat huomattavasti paremmat, jos A ottaa yhteyttä Rataan tilanteen siinä vaiheessa, kun keskustelut "palveluntarjoajan" kanssa ovat vielä kesken. Vaaran merkit voidaan analysoida yhdessä, ja A voi myös testata palveluntarjoajan luotettavuutta. Tällaisissa tilanteissa Ratan varoittavat suositukset ovat yleensä langenneet hedelmälliseen maahan.

Lisätietoja antaa
lakimies Harri Hirvi, puhelin 010 831 5284.

Pikalainaa kännykällä?

Loppukevästä markkinoille tuli uudentyyppinen luottotuote, joka lupaa asiakkaalle vaivattomasti lainaksi pienehkön summan rahaa lyhyellä laina-ajalla ja korkealla korolla. Tarjottujen luottojen määrät vaihtelevat 100:sta 200 euroon, ja lainoista perittävät kustannukset voivat olla 20–50 euroa. Kun perityt kustannukset muutetaan todelliseksi vuosikoroksi, merkitsee se noin 300–350 prosentin korkoa. Laina-ajat ovat yleensä viikosta kolmeen viikkoon.

Yhteistä näille tarjouksille on se, että lainaa voidaan myöntää maksukykyisille ja säännöllistä tuloa saaville täysi-ikäisille henkilöille eikä sille edellytetä vakuutta. Lainaa haetaan joko tekstiviestillä tai Internetin välityksellä. Lainasumma maksetaan välittömästi asiakkaan tilille. Jotkin palveluntarjoajat myös edellyttävät, että vanha laina on maksettu asianmukaisesti pois ennen kuin uutta lainaa voi saada.

Pikaluoton ottaminen vaatii harkintaa

Tämän uuden luottomuodon puolesta ja sitä vastaan on esitetty runsaasti argumentteja. Yhtäältä se laajentaa rahoitusvaihtoehtojen valikoimaa ja sille on myös kysyntää, mutta toisaalta se mahdollistaa myös ylivelkaantumisen. Ylivelkaantuminen on vaarana etenkin silloin, jos lainanottajan maksukyky on heikko ja pikaluottoa otetaan useammalta palveluntarjoajalta yhtä aikaa.

On tärkeää, että lainanottaja tarkoin selvittää itselleen vähintäänkin seuraavat asiat:

- Onko lainan ottaminen tarpeen?
- Minkälaisia lainavaihtoehtoja on tarjolla ja mihin hintaan? Mikä lainavaihtoehto sopii parhaiten aiottuun tarkoitukseen. Eri vaihtoehtoja kannattaa aina vertailla ja kilpailuttaa.
- Millaiset edellytykset hänellä on suoriutua lainan takaisinmaksusta?

Pelkkä pikalainatoiminta ei edellytä lupaa viranomaiselta

Usein kysytään, onko tällainen pikalainatoiminta luvanvaraista ja kuka sitä valvoo. Luotonanto ei lähtökohtaisesti ole luvanvaraista toimintaa. Vasta sitten, kun luotonantoa rahoitetaan yleisöltä kerätyillä takaisinmaksettavilla varoilla, toiminta saattaa muuttua toimilupaa edellyttäväksi ja siten myös Rahoitustarkastuksen valvonnan alaiseksi.

Sen, joka suunnittelee tällaisen toiminnan käynnistämistä, kannattaa varmistaa Rahoitustarkastukselta, onko aiottu toiminta sellaista, että se edellyttää toimilupaa. Taustatietoa tähän saa luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) ensimmäisen luvun säännöksistä.

Kuluttajaviranomaiset voivat puuttua toimintaan

Silloin, kun toiminta ei edellytä toimilupaa, toiminnan harjoittajan yritystoimintaa ja sen menestyksellisyyttä ei myöskään valvota.

Kuluttajien asema sen sijaan turvataan kuluttajansuojalainsäädännöllä. Kuluttajaviranomaiset voivat puuttua yrityksen toimintaan silloin, kun se havaitaan kuluttajien kannalta sopimattomaksi.

Lainaa harkitsevan muistilista

- Harkitse, tarvitsetko lainaa vai voitko toteuttaa hankinnan säästämällä etukäteen.
- Jos otat lainaa, vertaile ja harkitse tarkkaan eri vaihtoehtoja.
- Muista, että laina on aina maksettava takaisin: talouden tulot ja menot on jollakin aikavälillä saatava tasapainoon.

Lisätietoja antavat

lakimies Ilse Lampela, puhelin 010 831 5292, ja

neuvonantaja Risto Määttänen, puhelin 010 831 5304 (toimilupa-asiat).

Indeksilainoissa suuntaus kohti kokonaisvaltaisemman sijoitusportfolion tarjoamista

Liikkeeseen laskettujen indeksilainojen määrä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Markkinoille on tullut hyvin paljon uudenlaisia tuotteita ja siten entistä runsaammin vaihtoehtoja sijoittajille. Myös indeksilainoja tarjoavien liikkeeseenlaskijoiden määrä on kasvanut. Suomalaisten tahojen lisäksi indeksilainoja Suomessa tarjoavat myös muutamat ulkomaiset tahot.

Indeksilainojen tuoton laskenta murroksessa

Indeksilainojen luonne sijoitustuotteena on muuttunut selkeästi viime aikoina. Aiemmin yksittäisen indeksilainan tuotto oli usein sidottu lähinnä yhden sijoituskohteen arvonkehitykseen. Nykyisin indeksilainat ovat yhä useammin hajautettuja niin, että kohde-etuus muodostuu jopa kolmesta–viidestä eri indeksistä. Sijoittaja voi hajauttaa riskiä joko toimialoittain tai maantieteellisesti, kun kohde-etuus muodostetaan esimerkiksi useammasta osakeindeksistä.

Kohde-etuuden hajautuksessa on menty kuitenkin pidemmälle ottamalla mukaan myös eri omaisuuslajeja. Viime aikoina indeksilainojen kohde-etuuksina onkin käytetty yhä useammin esimerkiksi valuuttakursseja, erilaisia hyödykkeitä tai kattavia hyödykeindeksejä.

Kohde-etuuden aiempaa laajemman hajauttamisen lisäksi myös tuoton laskentaan on haettu uusia piirteitä. Monissa tapauksissa indeksilainaan on pyritty hakemaan aktiivisempaa luonnetta niin, että yksittäisen lainan tuoton laskenta ja kohde-etuus reagoisivat markkinoilla tapahtuviin muutoksiin. Tästä esimerkkinä on indeksilaina, jossa kohde-etuuteen kuuluvia indeksejä painotetaan säännöllisesti uudelleen laina-ajan kuluessa. Markkinoilla on myös indeksilainoja, joissa tuottoa lasketaan useammalle hajautetulle omaisuuskorille ja sijoittajan saama tuotto lasketaan näistä parhaiten pärjänneen omaisuuskorin perusteella.

Edellä kuvatun kehityksen myötä indeksilaina ei välttämättä ole sijoittajalle enää yksittäinen sijoitustuote, vaan kokonaisvaltaisempi ratkaisu, jossa yhdellä sijoitustuotteella voidaan hankkia laajasti hajautettu, aktiivisesti muuttuva sijoitusportfolio. Suurin askel kohti kokonaisvaltaista ja aktiivisesti hoidettua sijoitusportfolioa on otettu sellaisissa indeksilainoissa, joissa tuoton laskenta perustuu suoraan aktiiviseen varainhoitoon.

Indeksilainojen turvallisuuden markkinointi sijoittajille ei ole ongelmattonta

Indeksilainojen keskeisenä myyntiargumenttina käytetään niihin liittyvää turvallisuutta. Indeksilainojen turvallisuutta markkinoidaan usein termeillä "pääomaturvattu" tai "pääomasuojattu". Termeillä liikkeeseenlaskijat haluavat korostaa indeksilainojen eroa esimerkiksi suorasta osakesijoituksesta. Suorassa osakesijoituksessa sijoittaja menettää pääomaansa, jos osakekurssi laskee, mutta indeksilainassa sijoitettu nimellispääoma maksetaan joukkovelkakirjan luonteelle ominaisesti kokonaisuudessaan takaisin, vaikka kohde-etuuden arvo kehittyisi epäedullisesti. Indeksilainassa sijoitettu nimellispääoma voi vaarantua ainoastaan siinä tapauksessa, että liikkeeseenlaskija ei pysty vastaamaan sitoumuksistaan.

Sijoittajille ei ole välttämättä helppo viestiä ymmärrettävästi indeksilainaan liittyvästä turvallisuudesta. Edellä mainitun liikkeeseenlaskijariskin lisäksi sijoittajan tulee tiedostaa, että pääoman takaisinmaksu koskee ainoastaan lainan nimellispääomaa. Sijoittaja voi siis menettää maksamansa ylikurssin kokonaan tai osittain.

Sertifikaateilla lisää riskiä

Vastakohtaan turvallisuuteen vetoaville indeksilainoille tarjoavat korkeampaa tuottoa ja riskiä hakevat sertifikaatit. Niissä kohde-etuuden epäedullinen arvonkehitys voi merkitä sijoitetun pääoman menettämistä osittain tai jopa kokonaan. Pääoman menettämiseen liittyvän riskin vastapainoksi sertifikaateilla on mahdollisuus saavuttaa huomattavasti suurempia tuottoja. Sertifikaattien tuottorakenteet ovatkin yleensä muita indeksilainoja kehittyneempiä, ja ne voivat vastata esimerkiksi johdannaismarkkinoilta tunnettuja sijoitusstrategioita. Sertifikaattien tarkoituksena ei ole niinkään tarjota kaiken kattavia sijoitusratkaisuja, vaan niitä voidaan ottaa osaksi sijoitussalkkua esimerkiksi tietyn markkinanäkemyksen tehokasta hyödyntämistä varten.

Sertifikaattien markkinoinnissa keskeistä on huolehtia sen selkeästä viestimisestä sijoittajille, että niihin liittyy muita indeksilainoja suurempi pääoman menettämisen riski. Sertifikaatteja on kuitenkin Suomessa laskettu liikkeeseen toistaiseksi melko vähän, ja sijoitukset ovat painottuneet paremman pääomasuojan tarjoaviin indeksilainoihin.

Tuotteiden kehittyminen haaste sekä sijoittajille että liikkeeseenlaskijoille

Sijoittaja ostaa nykyisin indeksilainaa merkitessään yhä useammin kokonaisvaltaisemman sijoitustuotteen, joka rinnastuu entistä enemmän sijoitusrahastoon tai jopa omaisuudenhoitopalveluun. Tätä kautta yksittäinen indeksilaina voi myös muodostaa isomman osan yksittäisen sijoittajan sijoitussalkkua. Tällaisessa tapauksessa sijoittajan on varmasti entistä tärkeämpää perehtyä riittävän huolellisesti indeksilainan tuoton laskentaa koskeviin ehtoihin ja huomioida myös liikkeeseenlaskijan takaisinmaksukyvyyn merkitys.

Myös liikkeeseenlaskijoille tulee haasteita turvallisuuden markkinoinnin lisäksi tuotteiden nopeasta kehitymisestä. Kun indeksilainat ovat yhä enemmän yksilöllisiä ja erilaisia keskenään, on myös tuotteiden myynnissä hallittava aiempaa suurempi määrä erilaisia tuotteisiin liittyviä ehtoja. Tämä luo tietysti tarvetta tuotteita myyvien sijoitusneuvojen jatkuvaan kouluttamiseen.

Lisätietoja antaa
markkinavalvoja Tero Oikarinen, puhelin 010 831 5241.

Rata selvitti indeksilainojen indikatiivisten ehtojen toteutuneita arvoja

Osana arvopapereiden markkinoinnin valvontaa Rata on selvittänyt, kuinka hyvin indeksilainojen vahvistetut lopulliset ehdot ovat vastanneet markkinoinnissa esitettyjä indikatiivisia eli alustavia ehtoja. Liikkeeseenlaskijan tarjotessa indeksilainaa sijoittajalle on mahdollista, että jokin lainan tuoton laskentaa koskeva ehto (esimerkiksi tuottokerroin, minimi- tai lisäkorko) on ilmoitettu alustavana. Lopullinen arvo vahvistetaan vasta myöhemmin lainan merkintäajan päätyttyä.

Ratan selvityksen mukaan useimmissa tapauksissa indikoidun muuttujan lopullinen arvo vastasi indikoitua arvoa. Lisäksi niissä tapauksissa, joissa indikoidusta arvosta poikettiin, lopullinen ehto vahvistettiin useammassa tapauksessa indikoitua ehtoa paremmaksi kuin huonommaksi.

Indikoidun arvon lisäksi lainaehdoissa ilmoitetaan myös vaihteluväli, jonka rajoissa lopullinen ehto vahvistetaan tarjoamisen päätyttyä. Yhdenkään selvityksessä mukana olleen lainan lopullista ehtoa ei ollut vahvistettu lainaehdoissa ilmoitetun vaihteluvälin pienimpään/huonoimpaan arvoon. Lainaehdoissa voidaan esimerkiksi arvioida lainan tuottokerroin 70 prosentiksi ja vaihteluväliksi 60–80 %. Tällöin liikkeeseenlaskijan alustavan arvion mukaan tuottokerroin tulisi olemaan 70 %, mutta jos markkinatilanne muuttuu, se voidaan vahvistaa pienimmillään 60 prosenttiin. Mikäli markkinoilla tapahtuisi niin suuria muutoksia, että liikkeeseenlaskija ei pystyisi tarjoamaan lainalle vähintään 60 prosentin tuottokerrointa, peruuttaisi liikkeeseenlaskija lainan liikkeeseenlaskun kokonaan.

Taulukko 1: Miten hyvin lopulliset ehdot ovat vastanneet indikoituja ehtoja?

Lainojen määrä	Lopullinen ehto verrattuna alustavaan ehtoon		
	huonompi	yhtä suuri	parempi
157	23	100	34

Liikkeeseenlaskijoiden välillä ei merkittäviä eroja

Selvityksen tulokset osoittavat, että liikkeeseenlaskijoiden välillä ei ole olennaisia eroja siinä, miten indeksilainojen lopulliset ehdot jakautuvat suhteessa indikoituihin ehtoihin. Ainoastaan yksi liikkeeseenlaskija oli vahvistanut lainojen lopulliset ehdot useammin indikoitua arvoa pienemmäksi/huonommaksi kuin suuremmaksi/paremmaksi. Lainojen lukumäärä on kuitenkin niin pieni, että mitään yleistystä tai johtopäätöstä tältä pohjalta ei voida tehdä.

Eroavuutta liikkeeseenlaskijoiden välillä oli sen sijaan siinä, kuinka usein lopullinen ehto vastasi juuri indikoitua arvoa. Osalla liikkeeseenlaskijoista lopullinen ehto vastasi melkein aina indikoitua arvoa, kun taas osalla lopullinen ehto useimmiten poikkesi indikoidusta arvosta suuntaan tai toiseen. Tätä vaihtelua selittää osaltaan se, että osa liikkeeseenlaskijoista käyttää indikatiivisten ehtojen kanssa samaan aikaan myös vaihtuvaa emissiokurssia. Tällöin liikkeeseenlaskija voi reagoida markkinamuutoksiin myös emissiokurssia muuttamalla.

Miksi indikoituja ehtoja käytetään?

Indikatiivisten ehtojen käytöllä liikkeeseenlaskijat pyrkivät varmistamaan, että niillä on markkinatilanteen muuttuessa mahdollisuus vaikuttaa lainan ehtoihin vielä liikkeeseenlaskuhetkellä. Liikkeeseenlaskijalle aiheuttaa nimittäin epävarmuutta oman position suojaaminen, sillä tarjoamisvaiheessa liikkeeseenlaskija ei vielä tiedä, kuinka paljon lainaa tullaan merkitsemään. Jos ehdot olisivat lopulliset jo tarjoamisen alkaessa, liikkeeseenlaskijan täytyisi ehtoja asettaessaan varautua ennen liikkeeseenlaskuhetkeä tapahtuviin markkinatilanteen muutoksiin. Tämä voisi johtaa sijoittajan kannalta epäedullisempiin lainaehtoihin.

Indikatiivisten ehtojen käyttö ei ole kuitenkaan liikkeeseenlaskijan ainoa vaihtoehto lainojen joustavaan hinnoitteluun. Lainan emissiokurssi voi olla vaihtuva, jolloin liikkeeseenlaskija voi reagoida markkinamuutoksiin emissiokurssia muuttamalla. Mahdollista on myös käyttää samassa lainassa sekä indikatiivisia ehtoja että vaihtuvaa emissiokurssia.

Sijoittajan huomioitava, että tarjousvaiheessa lainan ehdot ovat vasta alustavia

Indeksilainojen lopulliset ehdot näyttävät useimmiten toteutuvan indikoitujen ehtojen mukaisina. Jos lopulliset ehdot ovat poikenneet indikoiduista ehdoista, useammin ne ovat olleet sijoittajan kannalta indikoituja paremmat kuin niitä huonommat.

Sijoittajan tulee kuitenkin aina lainaa merkitessään huomioida se, että ehdot eivät välttämättä toteudu indikoitujen arvojen mukaisina, vaan ne voivat poiketa tästä lainaehdoissa ilmoitettujen vaihteluvälien sallimissa rajoissa. Indeksilainan edullisuutta arvioitaessa ja indeksilainojen keskinäisessä vertailussa sijoittajan tulee lisäksi huomioida myös maksettu emissiokurssi.

Liikkeeseenlaskijan tulee aina julkistaa kunkin lainan lopulliset ehdot liikkeeseenlaskun jälkeen. Siten sijoittajalla on myös mahdollisuus yleisesti seurata toteutuneiden ehtojen suhdetta indikoituihin ehtoihin.

Selvityksen otos

Ratan tekemän selvityksen kohteena olivat 1.1.2002–30.4.2005 yleisölle tarjotut indeksilainat. Tuona ajanjaksona laskettiin liikkeeseen yhteensä 157 indikatiivisia ehtoja sisältänyttä indeksilainaa. Indikatiivisia ehtoja käytti yhteensä 9 liikkeeseenlaskijaa. Indikatiivisia ehtoja sisältäneiden lainojen lukumäärä vaihteli liikkeeseenlaskijoittain 1:stä 55:een.

Lisätietoja antaa
markkinavalvoja Tero Oikarinen, puhelin 010 831 5241.

Peruspankkipalveluiden hinnoittelu kohtuullista, saatavuudessa ei muutoksia

Ratan selvityksen mukaan peruspankkipalvelujen hinnoittelu on keskimäärin kohtuullista eikä se ole muuttunut olennaisesti syksystä 2004. Myöskään peruspankkipalvelujen saatavuus ei ole muuttunut viimevuotisesta. Pankkipalvelujen saatavuutta ja hinnoittelua selvitettiin peruspankkipalveluja tarjoaville talletuspankeille tehdyllä kyselyllä. Hinnoittelua ja saatavuutta seurataan säännöllisin väliajoin. Edellinen selvitys tehtiin syksyllä 2004.

Peruspankkipalveluita ovat tavanomainen talletustili (ns. käyttelytili), tilinkäyttövälineet (automaatti- tai pankkikortti) sekä maksutoimeksiantojen hoitaminen.

Rahoitustarkastus voi tarvittaessa puuttua myös muuhun kuin peruspankkipalveluja koskevaan hinnoitteluun. Rata puuttuu tarpeen vaatiessa yksittäiseenkin hinnoitteluun, jos joku sen valvottava joko poikkeaa säännönmukaisesti tai olennaisesti vallitsevasta hintatasosta ilman erityistä perustetta. Tällöin Rata ensisijaisesti keskustelee valvottavan kanssa hinnoittelun perusteista.

Peruspankkipalveluiden hinnat yhä kohtuulliset

Selvityksen mukaan peruspankkipalvelujen hinnoittelu on keskimäärin kohtuullisella tasolla. Hinnoittelu ei ole selvityksen mukaan muuttunut olennaisesti vuodessa. Selvästi kalleinta on edelleen laskun maksaminen käteisellä pankin konttorissa kassapalveluna. Laskun maksamiselle on kuitenkin myös vaihtoehtoisia tapoja. Niistä esimerkiksi suoraveloitus on kaikissa pankeissa ilmaista, ja maksupalvelun hinta on 0–2 euroa/lasku.

Muiden peruspankkipalvelujen hinnat vaihtelevat ja ovat 0–3 euroa. Nosto omalta tililtä ja pano omalle tilille konttorissa ovat kaikissa pankeissa maksuttomia. Joillakin pankeilla on valikoimissaan ns. peruspankkipalvelut sisältävä palvelupaketti, jonka hinta vaihtelee välillä 0–2,90 euroa.

Myös erityisryhmille, jotka eivät pysty käyttämään esimerkiksi verkkopankkipalveluita, on tarjolla konttorissa asioiden sijasta palveluvaihtoehtoja (suoraveloitus, maksupalvelu). Nämä palvelut ovat huomattavasti edullisempia kuin henkilökohtainen asiointi pankin konttorissa.

Peruspankkipalveluiden saatavuudessa ei merkittäviä muutoksia

Selvityksen mukaan palveluiden saatavuus ei ole muuttunut merkittävästi kuluneen vuoden aikana.

Pankeilla on yhteensä noin 1 640 henkilöasiakaskonttoria. Useilla pankeilla on lisäksi esimerkiksi kauppakeskuksissa palvelupisteitä, joista on saatavissa joitakin pankkipalveluja, mutta ei yleensä käteispalveluja. Laskunmaksuautomaatteja on yhteensä noin 1 800, eli niiden määrä on jonkin verran vähentynyt. Osa laskunmaksuautomaateista on korvattu asiakaspääteillä, joita pankeilla on yhteensä noin 1 600. Käteistä rahaa voi nostaa 1 700 ottoautomaattipisteestä.

Lukumäärät eivät sinänsä suoraan osoita, että pankkipalveluja olisi saatavilla tasaisesti ympäri maata. Rahoitustarkastukselle ei kuitenkaan ole tullut yhteydenottoja, joissa olisi kerrottu palvelun puuttumisesta. Tämä johtunee siitä, että yhä useampi asiakas haluaa hoitaa päivittäiset raha-asiansa Internetin välityksellä itselleen parhaiten sopivana aikana. Samoin se johtunee siitä, että pankkikortilla tehtyjen ostosten määrä on edelleen kasvussa.

Taulukko 1: Yhteenveto Ratan peruspankkipalveluselvityksestä
Taulukko 2: Peruspankkipalveluiden saatavuus

Lisätietoja antaa
lakimies Ilse Lampela, puhelin 010 831 5292.

Toimeksiantojen käsittely ja kaupanjaon menettelytavat asiallisia Ratan valvottavissa

Arvopaperinvälittäjät ja omaisuudenhoitajat ovat tiedostaneet asiakkaiden tasapuolisen kohtelun tärkeyden sekä eturistiriitojen hallinnan merkityksen toimeksiantoihin ja kaupanjakoon liittyvissä menettelytavoissa. Monet kaupankäyntiin liittyvät prosessit on melko pitkälle automatisoitu. Internetin kautta annettujen

toimeksiantojen käsittelyssä ei tarkastuksilla havaittu asiakkaiden etuun, tasapuoliseen kohteluun tai eturistiriitoihin liittyviä ongelmia.

Tämä käy ilmi Ratan selvityksestä ja sitä seuranneista tarkastuksista, joissa tutkittiin välittäjien ja omaisuudenhoitajien toimeksiantoihin ja toteutuneiden kauppojen jakoon liittyviä prosesseja ja menettelytapoja. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, ettei asiakkaiden tasapuolinen kohtelu vaarannu tai heikkene valvottavien omaan kaupankäyntiin liittyvien menettelytapojen vuoksi.

Valvottavien toimintamallit poikkeavat kuitenkin merkittävästi toisistaan, mihin vaikuttavat mm. valvottavien kokoerot, erikoistumisalueet sekä eri tuotteet. Käytössä olevissa toimintamalleissa on useita hyväksyttäviä tapoja, joilla voidaan varmistaa asiakkaiden kohtelun tasapuolisuus ja hallita mahdolliset eturistiriidat, kunhan sääntelyyn liittyviä keskeisiä periaatteita noudatetaan.

Eri palveluiden, asiakasryhmien ja tuotteiden huomioon ottaminen tärkeää

Tarkastus toi esiin sen, että asiakkaiden tasapuolista kohtelua ja eturistiriitoiden hallintaa ei ole kaikilta osin analysoitu palvelu-, asiakasryhmä- ja tuotekohtaisesti. Erityisesti sijoituspalvelujen tarjoajien tulee tunnistaa ja ottaa huomioon toiminnassaan kaikki ne palvelut, tilanteet ja tuotteet, joissa tasapuolisuuden varmistaminen on tärkeitä tai joissa eturistiriitoja saattaa ilmetä.

Vajaiden arvopaperikauppojen kohdistamisesta ja virheellisten kauppojen käsittelystä on oltava ennalta määritellyt periaatteet ja menettelytavat.

Omaisuudenhoidossa menettelytapoihin kiinnitettävä huomiota jo etukäteen

Omaisuudenhoidon asiakkaiden tasapuoliseen kohteluun ja eturistiriitoiden välttämiseen on kiinnitettävä huomiota jo etukäteen omaisuudenhoitosopimuksessa ja sen perusteella tehtävissä sijoituspäätöksissä.

Omaisuudenhoidon asiakkaita ja välitysasiakkaita on kohdeltava keskenään tasapuolisesti. Myös omaisuudenhoitajan tarjoamissa arvopaperinvälityspalveluissa on noudatettava toimeksiantojen välitykseen liittyviä säännöksiä mm. tiedonantovelvollisuuden, toimeksiantojen dokumentoinnin ja toteuttamisjärjestyksen suhteen.

Omaisuudenhoitajien yksittäiset toimeksiannot ja useisiin asiakkaisiin liittyvät koontitoimeksiannot sekä kauppojen kohdistamiseen liittyvät jakosuunnitelmat ja toteutuneiden kauppojen jakotiedot on dokumentoitava luotettavalla ja pysyvällä tavalla.

Välittäjän omaa kaupankäyntiä eriytettävä asiakastoimeksiantojen käsittelystä

Arvopaperinvälittäjät saattavat tukea asiakastoimeksiantojen toteuttamista välittäjän omalla kaupankäynnillä. Asiakaskauppaan liittyvä välittäjän oma kaupankäynti on ohjeistettava niin, ettei oma kaupankäynti vaaranna asiakkaiden etua. Arvopaperinvälittäjän oma aktiivinen asiakastoimeksiantoihin liittymätön tradingtoiminta on eriytettävä asiakastoimeksiantojen käsittelystä.

Käytännön menettelytavat ja periaatteet on dokumentoitava ja ohjeistettava. Välittäjien on lisäksi itse valvottava ohjeistuksensa noudattamista.

Palveluntarjoajan sisäinen valvonta avainasemassa

Sijoituspalvelujen tarjoajien on varmistettava omalla systemaattisella ja riippumattomalla sisäisellä valvonnallaan, että asiakkaiden tasapuolinen kohtelu toteutuu käytännössä ja että mahdolliset eturistiriidat havaitaan ja hallitaan. Rahoitustarkastus kiinnittää eturistiriitoiden hallintaan ja asiakkaiden tasapuoliseen kohteluun huomiota osana jatkuvaa valvontaansa.

Arvopaperimarkkinalaki säätelee

Arvopaperimarkkinalaki sisältää useita sijoituspalvelun tarjoajiin kohdistuvia velvoitteita. Laki edellyttää mm., että asiakkaan toimeksiannot hoidetaan sijoituspalvelujen tarjonnassa huolellisesti hyvän tavan mukaisesti ja asiakkaan eduksi. Sijoituspalvelujen tarjoajan on pyrittävä välttämään eturistiriitatilanteita. Jos eturistiriitoja syntyy, niistä on ilmoitettava asiakkaalle.

Sijoituspalvelujen tarjoajilta edellytetään erityisesti, että asiakkaita kohdellaan tasapuolisesti, eikä arvopaperinvälittäjä saa antaa toisen asiakkaan, liikkeeseenlaskijan tai oman etunsa vaikuttaa asiakastoimeksiannon suorittamiseen.

Rahoitustarkastus on antanut tarkempia ohjeita asiakkaan edun mukaisesta ja tasapuolisesta kohtelusta sijoituspalveluja tarjottaessa.

Lisätietoja antaa
markkinaavalvoja Esa Pitkänen, puhelin 010 831 5248.

Tietoturvan hoito pankeissa asianmukaista, mutta tietoturvauhat kuitenkin lisääntyneet

Rahoitustarkastus selvitti keväällä 2005, miten tärkeimmät suomalaiset pankit ovat varautuneet erilaisiin tietoturvaloukkauksiin, joita ovat esimerkiksi virushyökkäys, tietojärjestelmämurto ja tietovuoto. Erityisesti selvitettiin, kuinka näitä valvotaan, kuinka niihin reagoitiin sekä miten niistä raportoitiin. Lisäksi selvitettiin, millaiset menettelyt pankeilla on tietoturva-aukkojen päivittämiseksi.

Ratan mielestä tietoturvaloukkausten hallinta on pankeissa pääosin asianmukaista. Haasteena on kuitenkin lyhentää sitä aikaa, joka kuluu tietoturvahaavoittuvuuden julkistamisesta siihen hetkeen, kun haavoittuvuus on korjattu, korjaus testattu sekä asennettu tuotantoon. Tätä aikaa pitäisi mahdollisuuksien mukaan edelleen lyhentää.

Valvontakäynneillä havaittiin lisäksi pieniä puutteita mm. joidenkin tietoturvaloukkausten hallintaan liittyvässä ohjeistuksessa.

Tietoturvauhkiin varautumisen oltava systemaattista

Rahoitustarkastus edellyttää valvottaviltaan, että ne havainnoivat, analysoivat ja arkistivat kaikki tietoturvaloukkaukset ja raportoivat niistä sovitulle vastuutaholle organisaatiossaan. Tänä vuonna voimaan tullut operatiivisten riskien standardi sisältääkin tietotekniikkaa, tietoturvallisuutta ja jatkuvuussuunnittelua koskevia sitovia määräyksiä sekä suosituksia.

Haittaohjelmien liikkeellelaskijat ja tietoturva-aukkojen hyväksikäyttäjät pyrkivät hyödyntämään järjestelmien haavoittuvuuksia ennen kuin hyökkäyksen kohde ehtii korjata järjestelmissä olevat tietoturva-aukot. Valvottavien tuleekin testata ja asentaa korjaustiedostot, joilla tietoturva-aukot paikataan, ennen kuin haittaohjelma pääsee leviämään järjestelmiin.

Erilaiset haittaohjelmahyökkäykset, kuten esimerkiksi madot, virukset ja roskapostia lähettävät ohjelmat, ovat lisääntyneet. Viestintäviraston CERT-FI-yksikkö (tietoturvaloukkauksiin ja niiden ennaltaehkäisyyn keskittyvä ryhmä) sai vuonna 2004 edellisvuoteen verrattuna kaksinkertaisen määrän tietoturvaloukkauksia koskevia yhteydenottoja.

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Markku Koponen, puhelin 010 831 5389.

Ratan valvottavilla melko hyvät valmiudet torjua rahanpesua

Rahoitustarkastus selvitti keväällä, miten hyvin sen valvottavat noudattavat asiakkaan tunnistamista, tuntemista sekä muita rahanpesulaista johtuvia velvoitteita. Tarkoituksena oli myös kartoittaa, kuinka suuria muutoksia EU:n uusi, 3. rahanpesudirektiivi aiheuttaa Ratan valvottavien menettelytapoihin.

Suurin osa Ratan kyselyyn vastanneista täyttää nykyisen lainsäädännön vaatimukset asiakkaan tunnistamisesta. Rahanpesun ja väärinkäytösten torjuntaan suhtaudutaan vakavasti.

Vastaajat ovat lähes poikkeuksetta organisoineet toimintansa ja riskienhallintansa niin, että niillä on edellytykset torjua rahanpesua ja muita yrityksen toimintaa uhkaavia väärinkäytöksiä. Lähes kaikki ovat nimittäneet yhteyshenkilön, joka vastaa yrityksen sisällä rahanpesun estämiseen liittyvästä koordinoinnista ja viranomaisyhteyksistä. Samoin lähes kaikki ovat laatineet sisäisiä ohjeita ja kouluttaneet henkilöstöä. Nämä ovat keskeisiä keinoja ylläpitää henkilökunnan valppautta.

Parannettavaa löytyy asiakkaan tuntemisesta. Tunnistamisen lisäksi myös asiakkaan taloudellisen tilanteen ja toiminnan sekä palvelujen käytön kehitystä pitäisi seurata säännöllisesti. Äskettäin EU:ssa hyväksytty uusi rahanpesudirektiivi asettaa aikanaan entistä selkeämmät vaatimukset asiakkaiden toiminnan tuntemiselle ja asiakassuhteiden seurantamenetelmien kehittämiseksi.

Pankkien tekemät rahapesuilmoitukset lisääntyneet

Suurin osa Ratan valvottavien ilmoittamista epäilyistä rahanpesutapauksista tulee edelleen pankeilta. Niiden tekemät ilmoitukset rahanpesun selvittelykeskukselle ovat jonkin verran lisääntyneet vuosi vuodelta. Vuonna 2004 ilmoituksia oli 450, joista esitutkintaan siirrettiin noin 20 %. Ilmoitusten määrän arvioidaan pysyvän lähes ennallaan vuonna 2005. Ilmoitukset liittyvät useimmiten tilienkäyttöön, käteismaksuihin sekä kotimaisiin ja ulkomaisiin maksuihin. Esitutkintaan siirretyt tapaukset liittyvät useimmiten vero- tai muihin petoksiin, velallisen epärehellisyyteen ja maksuvälinepetoksiin sekä huumausainerikoksiin.

Kyselyn otos

Ratan kyselyyn vastasi 130 yhtiötä, jotka edustivat luottolaitoksia, sijoituspalveluyrityksiä, rahastoyhtiöitä sekä ulkomaisten luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten sivukonttoreja. Kyselyjen lisäksi Rata tekee säännöllisesti rahanpesun torjuntaan liittyviä valvontakäyntejä ja tarkastuksia valvottaviinsa ja järjestää myös koulutustilaisuuksia.

Katso myös

Uusi rahanpesudirektiivi hyväksytty
Ratalta kaksi standardia, aiheina mm. asiakkaan tunnistaminen sekä epäilyttävien kauppojen ilmoittaminen

Lisätietoja antaa
lakimies Tuija Nevalainen, puhelin 010 831 5294.

Luottoriskin edistyneiden menetelmien hyväksymismenettelyt käynnistyivät

Uuden, vuoden 2007 alussa voimaan tulevan vakavaraisuuskehikon (Basel II) yleisenä tavoitteena on lisätä entistä kehittyneempien riskienhallinnan menetelmien käyttöä. Standardimenetelmien sijaan valvottavat voivat käyttää ns. edistyneitä menetelmiä eli omia sisäiseen luokitukseen perustuvia menetelmiä (IRBA), joissa luottoriskin arviointi perustuu valvottavan omaan riskiluokittelujärjestelmään ja omiin sisäisiin luottotappioestimaatteihin. Näillä menetelmillä luottoriskin kattamiseksi tarvittavan vähimmäispääoman määrä vastaa entistä tarkemmin valvottavan ottamaa luottoriskiä. Edistyneiden menetelmien käyttöönotto vaatii valvojan hyväksymisen. Valvottavan IRBA-menetelmä arvioidaan Ratan IRBA-hyväksymisprosessissa.

EU:n alueella toimivat kansainväliset pankkiryhmät pyrkivät ottamaan IRBAn käyttöön varsin laajasti vuoden 2007 alussa. Siksi eri maiden rahoitusmarkkinavalvojat ovat jo asteittain aloittaneet IRBA-hyväksymisprosessin ensi vaiheessa hakemuksensa jättävien valvottavien kanssa.

Niiden Ratan valvottavien, jotka aikovat ottaa käyttöön sisäiseen luokitukseen perustuvan menetelmän heti vuoden 2007 alusta, piti tehdä Ratalle ennakoilmoitus asiasta syyskuun loppuun mennessä Varsinainen IRBA-hakemus pitää jättää viimeistään marraskuun loppuun mennessä. Ratan valvottavatiedote 15/2005.

IRBA-menetelmän hyväksymisarviointi on laaja kokonaisuus, joka alkaa valvottavan hakemuksen laadun ja IRBAn käyttöönottosuunnitelmien arvioinnilla. Tämän lisäksi käydään läpi mm. IRBAan liittyvät riskienhallinnan järjestelyt ja kaikki IRBAn käyttöä koskevat vähimmäisvaatimukset. Nämä vaatimukset koskevat mm. sisäistä valvontaa ja raportointia, riskiluokittelun käyttöä valvottavassa ja pääomavaatimuksen laskemisessa käytettäviä luottotappioestimaatteja.

Valvojat tekevät yhteistyötä kansainvälisten pankkiryhmien menetelmien hyväksymisessä

Vakavaraisuusdirektiivi sääntelee IRBA-menetelmien hyväksymistä sellaisissa valvottavaryhmissä, joilla on tytäryhtiöitä muissa EU-valtioissa. Hyväksymisprosessia koordinoi valvottavan kotivaltiovalvoja, ja valvottavaryhmän tytäryhtiöiden valvojat osallistuvat IRBA-hyväksymisprosessiin valvojien sopimalla tavalla.

Yhteisen hyväksymisprosessin tavoitteena on tehdä yhteinen päätös IRBA-hakemuksesta. Mikäli yhteistä näkemystä ei saavuteta, päätöksen tekee koordinoiva valvoja. Päätös tulee tehdä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun valvottava on jättänyt täydellisen IRBA-hakemuksen koordinoivalle valvojalle.1

Tavoitteena yhdenmukaiset menettelytavat ja kriteerit hyväksymisprosesseissa

Euroopan pankkivalvojen komitea (CEBS) julkaisi heinäkuussa ohjeluonnoksen, joka koskee operatiivisen riskin kehittyneen menetelmän ja luottoriskin sisäisten luottoluokitusten menetelmän hyväksymisen harmonisointia Euroopan tasolla. Ohjeluonnoksen lausuntoaika päättyy 30.10.2005.

CEBS:n tulkintaluonnos.

Ohjeluonnos sisältää tärkeimmät toimintaperiaatteet edistyneiden menetelmien hyväksymisessä. Tärkeä osa ohjeistuksessa on myös valvojien yhteistyö rajan ylittävässä hyväksymisprosesseissa. Lisäksi ohjeistus kattaa oleellisia yleisiä kriteereitä, joita valvojat soveltavat edistyneiden menetelmien hyväksymisessä. Lopullinen CEBSin ohje otetaan huomioon myös niissä Ratan standardeissa, jotka koskevat edistyneiden menetelmien käyttöä vakavaraisuuslaskennassa.

1) Kuuden kuukauden määräaika on voimassa, kun vakavaraisuusdirektiivi on saatettu voimaan 1.1.2007.

Lisätietoja antaa
toimistopäällikkö Juha Savela, puhelin 010 831 5384.

Päästöoikeuksien tilinpäätösraportoinnissa sääntelemätön tilanne: miten menetellään perutun tulkinnan jälkeen?

Teollisuuden hiilidioksidipäästöoikeuksien esittäminen tilinpäätöksessä kansainvälisten IFRS-standardien mukaisesti on osoittautunut listayhtiöille ongelmalliseksi. Tällä hetkellä ei ole olemassa erityisesti päästöoikeuksia koskevaa kirjanpito-ohjeistusta, sillä IASB:n (International Accounting Standards Board) tulkintaelimen IFRICin (International Financial Reporting Interpretations Committee) loppuvuodesta 2004 antama tulkinta päästöoikeuksien laskentakäsittelystä (IFRIC 3)¹ ei saanut EU:n hyväksyntää, ja IASB peruuttikin tulkinnan kesäkuussa 2005.

Monet listayhtiöt sovelsivat vuoden 2005 ensimmäisessä osavuositarkastuksessaan mainittua tulkintaa, jota ei ollut vielä hyväksytty EU:ssa ja joka sittemmin peruttiin. Tämä aiheutti näille yhtiöille hankalan tilanteen: mitä säännöksiä yhtiöiden pitäisi soveltaa päästöoikeuksien laskennassa tulevissa osavuositarkastuksissa ja tilinpäätöksessä?

Sääntelemätön tilanne jatkuu todennäköisesti ainakin vuositilinpäätökseen 2005 saakka ja myöhempäänkin. Tänä aikana yhtiöt voivat varmistaa sen, että tilinpäätös sisältää riittävät tiedot päästöoikeuksien vaikutuksista, kuvaamalla tilinpäätöksen liitetiedoissa päästöoikeus- ja päästötilannetta sekä sovellettua laskentakäytäntöä.

Miksi tulkinta peruttiin?

IASB perusteli tulkinnan perumista sillä, että EU:n päästöoikeusmarkkinat ovat vielä ohuet ja että kaikki maat eivät olleet vielä jakaneet päästöoikeuksia yhtiöille. EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group) oli suosittelut EU:n komissiolle tulkinnan hylkäämistä. Se perusteli hylkäämissuositustaan mm. sillä, että tulkinnan perusteella annettu tilinpäätösinformaatio ei kaikilta osin kuvannut todellista taloudellista tilannetta.

IASB on nyt päättänyt ottaa aikalisän ja tarkastella päästöoikeuksien eri kirjausvaihtoehtoja kokonaisvaltaisemmin ja perustellummin.

Miten menetellään tulkinnan peruuttamisen jälkeen?

Tilanteessa, jossa ei ole olemassa erityisesti päästöoikeuksien kirjaamista koskevaa ohjeistusta, tulee ohjenuoraa hakea EU:n komission hyväksymän IAS 8:n² säännöksistä. Niiden mukaan sääntelemättömässä tilanteessa johdon tehtävänä on harkita, mikä laskentamenetelmä kuvaa parhaiten kyseistä liiketapahtumaa. EU:n komission neuvonantajana IFRS-standardien hyväksyntää koskevissa asioissa toimiva ARC (Accounting and Regulatory Committee) otti tämän kannan heinäkuun 2005 kokouksessaan. ARC totesi myös kannanotossaan, että IFRIC 3 -tulkinnan soveltaminen ei ole ainoa vaihtoehto, vaan voimassa olevat IFRS-standardit sisältävät myös sellaisia vaihtoehtoja, jotka IFRIC 3 sulki pois.

Tässä tilanteessa on myös mahdollista päästöoikeuksien ns. nettokäsittely, jonka useimmat listayhtiöt ovat valinneet vuoden 2005 toisessa osavuositarkastuksessaan päästöoikeuksien tilinpäätöskäsittelyn lähestymistavaksi. Tällöin päästöoikeuksia ei käsitellä käypään arvoon aineettomissa hyödykkeissä, vaan taseen varaukseksi kirjataan vain toteutuneiden päästöjen ja vastaavien päästöoikeuksien välinen erotus. Jotta nettokäsittely antaisi oikean kuvan päästöoikeuksien taloudellisista vaikutuksista, yhtiöiden tulisi tilinpäätöksissään kuvata päästöoikeuksiensa, toteutuneiden päästöjen ja käymänsä päästökaupan kokonais- ja hintatilannetta sekä vaikutusta yhtiön tulokseen ja taseeseen.

Keskustelua on myös käyty vaihtoehdosta, jossa päästöoikeuksia käsiteltäisiin suojausinstrumenttina, jolla suojaudutaan toteutuvien päästöjen hinnan nousun riskiltä. Tämän vaihtoehdon toteuttaminen edellyttäisi muutoksia rahoitusinstrumentteja koskeviin standardeihin.

Päästöoikeuksien uusi laskentaohjeistus tulee voimaan joko siten, että muutetaan olemassa olevia standardeja, tai annetaan uusi päästöoikeuksia koskeva standardi tai tulkinta. Tämän hetken tiedon mukaan ehdotus päästöoikeuksien laskentamenetelmästä on tulossa vasta vuonna 2006. Lopullista standardia, tulkintaa tai muutosta olemassa oleviin standardeihin odotetaan vasta vuonna 2007.

Peruutetun tulkinnan sisältö

IFRICin tulkinta perustui olemassa oleviin IFRS-standardeihin, jotka käsittelevät aineettomia hyödykkeitä³, julkisia avustuksia⁴ ja varauksia⁵. Seuraavassa kuvataan perutun IFRIC 3 -tulkinnan sisältöä ja laskentavaikutuksia:

Tulkinnan mukaan vastikkeetta saadut päästöoikeudet kirjataan saantihetkellä taseeseen aineettomiksi hyödykkeiksi ja velaksi. Näin kirjattua velkaa tuloutetaan tuloslaskelmaan tuotoksi samassa tahdissa toteutuneiden päästöjen aiheuttaman kulukirjauksen kanssa. Vastikkeellisesti hankitut päästöoikeudet eivät sen sijaan saa aikaan tuottovaikutusta, vaan niiden hankinta lisää taseen päästöoikeuksien eli aineettomien hyödykkeiden määrää investoinnin tavoin. Tulkinnan mukaan sekä vastikkeetta saadut että vastikkeellisesti hankitut päästöoikeudet arvostetaan saanti- tai hankintahetkellä käypään arvoon.

Hankintamenomallin mukainen soveltaminen

Jos yhtiö soveltaa aineettomien hyödykkeiden arvostuksessa hankintamenomallia, vastikkeetta saatujen päästöoikeuksien tuottovaikutus toteutuu alkuperäisen markkinahinnan mukaan. Toteutuneista päästöistä aiheutuvat kulu- ja velkakirjaukset tehdään tilinpäätöshetken markkinahintaan. Tuottojen ja kulujen epäsymmetrinen arvostus voi johtaa siihen, että tuloslaskelmassa näkyvä tulosvaikutus ei kuvaa asian todellista luonnetta. Vuosittain selvitetään päästöoikeuksien summa ja velaksi kirjattu velvoite tilittää päästöoikeuksia. Hankintamenomallia sovellettaessa kyseessä olevien tase-erien erilaisesta arvostuksesta johtuva erotus kirjataan selvityksen yhteydessä tulosvaikutteisesti. Kyseisen selvitysmenettelyn vuoksi taseesta poistuu edellisen vuoden päästöoikeuksia ja tilityselvöllisyyksiä koskevat tase-erät.

Uudelleenarvostusmallin mukainen soveltaminen

Tulos- ja tasevaikutukset sekä oman pääoman vaikutukset ovat erilaiset, jos yhtiö soveltaa aineettomiin hyödykkeisiin uudelleenarvostusmallia. Uudelleenarvostusmallia sovellettaessa vastikkeetta saatujen päästöoikeuksien tuloslaskelmavaikutteinen tuloutus tehdään alkuperäiseen saanti- tai hankintahetken markkinahintaan.

Taseeseen kirjatut päästöoikeudet arvostetaan jatkuvasti käypään arvoon, mutta käyvän arvon muutokset kirjataan suoraan omaan pääomaan eikä tulosvaikutteisesti. Toteutuneista päästöistä aiheutuvat kulu- ja velkakirjaukset tehdään kuten hankintamenomallissa. Koska taseeseen kirjatut päästöoikeudet ja toteutuneet päästöt ovat vuoden sisällä erisuuruiset, myös näiden erien käyvän arvon muutokset vuoden sisällä ovat erisuuruisia ja saavat aikaan epäsymmetrisyyttä osavuositarkastuksiin. Uudelleenarvostusmallia sovellettaessa ei selvitysmenettelyn tuloksena synny enää tulosvaikutusta.

Tulkinnan soveltaminen siis johtaa erilaiseen oman pääoman ja tasevaikutukseen sen perusteella, soveltaako yhtiö aineettomien hyödykkeiden hankintameno- vai uudelleenarvostusmallia. Lisäksi tuotto- ja kulukirjaukset kohdistuvat ajallisesti osittain eri periodeille.

- 1) IFRIC INTERPRETATION 3: Emission Rights.
- 2) IAS 8, kappaleet 10–12, Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet.
- 3) IAS 38 Aineettomat hyödykkeet.
- 4) IAS 20 Julkisten avustusten kirjanpidollinen käsittely ja julkisesta tuesta tilinpäätöksessä esitettävät tiedot.
- 5) IAS 37 Varaukset, ehdollisen velat ja ehdolliset varat.

Päästöoikeuksia voidaan ostaa ja myydä

Kioton ilmast sopimuksen tavoitteena on vähentää teollisuusmaiden kasvihuonekaasujen päästöjä 5 % vuosiin 2008–2012 mennessä. Päästöjen vähentämisvelvoitteen kohdentamisesta eri maille EU:n sisällä sovittiin Bonnin kokouksessa vuonna 1998.

Päästöjen vähentämisvelvoitetta voidaan "cap and trade -mallin" mukaan toteuttaa osittain päästökaupan avulla, eli maat voivat saamansa päästöoikeuskiintiön lisäksi ostaa päästöoikeuksia muilta mailta. Vuosien 2005–2007 päästöoikeudet Suomessa jaettiin yhtiöille ja tuotantolaitoksille vastikkeetta ns. kansallisen jakosuunnitelman mukaan.

Monilla yhtiöillä tulee olemaan tarvetta ostaa lisää päästöoikeuksia vastikkeetta saamiensa päästöoikeuksien lisäksi.

Lisätietoja antaa
tilinpäätösasiantuntija Riitta Pelkonen, puhelin 010 831 5420.

Tavoitteena yhdenmukainen ja kustannustehokas pankkivalvonta

CEBS kehittää eurooppalaista valvontakulttuuria

Euroopassa on yli 8 000 luottolaitosta ja 2 000 sijoituspalveluyritystä, joiden toimintaa kunkin EU-maan viranomaiset valvovat erilaisten periaatteiden mukaan. Valvojien määräkin vaihtelee, sillä toimilupien myöntäminen, vakavaraisuusvalvonta, markkinavalvonta ja taloudellisten riskien seuranta on voitu jakaa eri viranomaisten kesken. Esimerkiksi Espanjassa, Hollannissa ja Italiassa vakavaraisuusvalvonta on osa keskuspankin työskäntä. Suomessa ja Englannissa pankkivalvonta on keskitetty yhdelle viranomaiselle, vaikka yhteistyö keskuspankkien kanssa on tiivistä.

Finanssimeurkinoiden yhdyntymisen ja EU:n sisäisen fuusiokehityksen myötä pankkien vaatimukset valvoja kohtaan ovat kasvaneet. Rajat ylittävä palvelujen tarjonta on lisääntynyt ja suurimmat pankki- ja vakuutusryhmät toimivat useissa EU-maissa, joissa ne kohtaavat erilaisia valvontaperiaatteita. Monikansallisille pankeille päällekkäiset ja toisinaan jopa ristiriitaiset ohjeet ja säännökset aiheuttavat ylimääräistä työtä ja hallintokuluja. Lisäksi viranomaisraportointiin liittyvät määräykset ja tekniset ratkaisut poikkeavat toisistaan. Näihin epäkohtiin suurpankit haluavat pikaista korjausta.

Euroopan komissio on osaltaan vastannut pankkien kritiikkiin. Sisämarkkinoista vastaava irlantilaiskomissaari Charlie McCreevy on uusien lainsäädäntöhankkeiden sijasta luvannut keskittyä oikeudenmukaisen kilpailun edistämiseen ja vanhojen pankkisäännösten päivittämiseen. Hänen tavoitteenaan on luoda "parempaa sääntelyä", minkä on yleisesti tulkittu tarkoittavan myös vähemmän uutta sääntelyä.

Euroopan pankkivalvojien komitea CEBS (Committee of European Banking Supervisors) on kaikkien EU:n pankkivalvojien yhteistyöelin. Se pyrkii omalta osaltaan parantamaan sääntelyä yhtenäistämällä valvontamenetelmiä ja valvojien toimenpiteitä. Komitean jäseniä ovat EU-maiden pankkivalvontaviranomaiset ja keskuspankit. Päällimmäisenä tehtävänä CEBSillä on huolehtia siitä, että uusi Basel II -sopimuksena tunnettu vakavaraisuussäännöstö pannaan täytäntöön yhdenmukaisesti eri EU-maissa, kun sitä koskeva direktiivi (Capital Requirements Directive) tulee voimaan vuoden 2007 alusta.

CEBS luottaa konsensukseen

Euroopan rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen vauhdittui tuntuvasti vuosituhannen vaihteessa, kun siirryttiin euroon. Euron käyttöönoton yhteydessä alettiin toteuttaa niin sanottua rahoituspalveluiden toimintasuunnitelmaa, jonka tavoitteena oli edistää finanssimarkkinoiden yhdentymistä ja turvata pankkijärjestelmän vakaus. Vuonna 2000 asetettu paroni Alexander Lamfalussyn johtama ”Viisaiden miesten komitea” keskittyi uudistamaan arvopaperimarkkinoiden sääntelyä ja valvontaa, mutta komitean ehdotukset aiempaa joustavammasta ja nopeammasta lainsäädännöstä ulotettiin sittemmin myös pankki- ja vakuutusvalvontaan.

Rahoituspalveluiden toimintasuunnitelma on pääosin toteutettu virtaviivaistamalla EU-tason sääntelyä. Joustavuutta ja yhdenmukaisuutta sääntelyyn on haettu perustamalla Lamfalussyn ehdotusten pohjalta uudet komiteat arvopaperi-, pankki- ja vakuutusvalvontaan. Ensimmäisenä työnsä aloittanut markkinavalvojen komitea CESR (Committee of European Securities Regulators) on sijoittunut Pariisiin, vakuutusvalvojen komitea CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors) pitää päämajaansa Frankfurtissa ja CEBS puolestaan Lontoossa.

Näiden kolmen niin sanotun kolmannen tason komitean työ perustuu jäsenten vapaaehtoiseen yhteistyöhön. Päätökset tehdään konsensus-periaatteella, mikä herättää usein kysymyksiä komiteatyön tehokkuudesta. Toistaiseksi CEBSin työ on sujunut ilman vakavia ongelmia, ja jäsenmaiden viranomaiset ovat sitoutuneet tehtyihin päätöksiin.

Neliportainen Lamfalussy-rakenne

Kolmannen tason komiteat ovat valvontaviranomaisten yhteistyöelimiä, joiden asiantuntemusta komissio käyttää hyväkseen valmistellessaan ylimmän eli ykköstason direktiivejä ja asetuksia. Yksityiskohtaisia teknisiä täytäntöönpanosäännöksiä annetaan niin sanotussa toisen tason komitologiamenettelyssä, johon osallistuvat valvojakomiteoiden lisäksi niiden yläpuolella olevat sääntelykomiteat. Kakkostason komiteoissa on valtiovarainministeriöiden edustajia.

CEBS ja sen sisarkomiteat CESR ja CEIOPS antavat sääntelyyn liittyviä ohjeita ja suosituksia sekä julkaisevat standardeja. Yksi niiden keskeisimpiä tehtäviä on yhtenäistää valvontamenetelmiä tiivistämällä yhteistyötä ei vain omalla toimialalla vaan myös komiteoiden välillä. Lamfalussy-rakenteen neljäs porras liittyy EU-lainsäädännön noudattamisen valvontaan, joka on erityisesti EU-komission velvollisuus.

Yhteisten periaatteiden myötä valvontakäytäntöjen odotetaan vähitellen yhentyvän kautta Euroopan. Sen pitäisi taata puolueeton ja oikeudenmukainen kilpailutilanne kaikille pankeille olivatpa ne sitten monikansallisia finanssiryhmittymiä tai pieniä paikallispankkeja. Koko komitologiaprosessin tavoitteena on varmistaa, että sääntely pystyisi vastaamaan markkinamuutoksiin nopeasti ja joustavasti.

Kohti riskipainotteista pankkivalvontaa

Uusi pankkien vakavaraisuussäädös ei pelkää yhdenmukaista vakavaraisuusvaatimuksia, vaan kannustaa pankeja parempaan riskienhallintaan. Mitä edistyneemmät menetelmät pankeilla on käytössä, sitä tehokkaammin ne voivat käyttää pääomiaan liiketoiminnan laajentamiseen. Käytännössä hyvä riskienhallinta hyödyttää myös asiakkaita pienempinä marginaaleina.

Uuden vakavaraisuuskehikon käyttöönotto ei ole yksinkertainen urakka, sillä Euroopan pankkivalvojat siirtyvät uuteen käytäntöön hyvin erilaisista lähtökohdista. Joissain maissa valvonta on painottunut enemmän valvojan ja valvottavien väliseen kanssakäymiseen, julkiseen tilinpäätösaineistoon ja paikan päällä tehtyihin tarkastuskäynteihin, kun toisaalla valvojat perustavat arvionsa erikseen vaadittavaan numeeriseen dataan, jonka laatu ja määrä vaihtelevat maasta toiseen.

CEBS työstää parhaillaan uuden vakavaraisuuskehikon keskeisimpään osaan liittyviä ohjeita, joiden mukaisesti valvojat tekevät pankkien riskien- ja pääomanhallinnan kokonaisarvioita. Vakavaraisuuden kokonaisarvio sisältää valvottavan omaa pääomanhallintaprosessia ja valvojan tekemää arviota koskevat

periaatteet. Sen tavoitteena on varmistaa valvottavien pääomien riittävyys kaikkien oleellisten riskien kattamiseen. Lisäksi kokonaisarvion tarkoituksena on tukea riskienhallinnan jatkuvaa kehittämistä ja edistää valvojan ja valvottavan välistä vuorovaikutusta.

CEBS julkistanut 11 konsultaatiopaperia

CEBS aloitti toimintansa vuoden 2004 alussa, mutta pysyvä sihteeristö perustettiin Lontooseen vasta saman vuoden syyskuussa. Komitean alkutaival on ollut kiireen sävyttämä, sillä vakavaraisuusudistuksen lisäksi komitea on tehnyt useita aloitteita valvontakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Kaikkiaan CEBS on julkistanut 11 konsultaatiopaperia, joista tärkeimmät liittyvät edellä mainittuun valvojan kokonaisarvioon sekä koti- ja isäntävaltion valvojen väliseen yhteistyöhön. Lisäksi CEBS kehittää parhaillaan ohjeistusta siitä, miten vakavaraisuusvalvonnassa käytettävät edistyneet riskienlaskentamallit hyväksytään kansainvälisten pankkikonsernien valvonnassa.

EU:n sisällä yli rajojen toimivien pankkiryhmittymien valvonta on joutunut uudelleenarvioitavaksi, koska markkinakehitys on kulkenut kohti suuria ja monikansallisia yhtiöitä, joilla on liiketoimintaa useassa maassa mutta esimerkiksi riskienhallinta voi olla keskitetty yhteen yksikköön. Nykyisten säännösten mukaan emoyhtiön ja konttoreiden valvonta kuuluu kotivaltion valvojalle, mutta toisessa maassa sijaitsevia yhtiömuotoisia tytäryrityksiä valvoo isäntävaltion valvoja. Tilanne vaatii uusia ohjeita, joiden pohjalta koti- ja isäntävaltion valvontaviranomaiset vaihtavat tietoja, tekevät yhteistyötä ja selkiyttävät käytännön työnjakoa valvojen välillä.

Yksi suurpankkien vaatimuksista on ollut pankkivalvonnan keskittäminen siten, että jokaisella monikansallisella pankkiryhmällä olisi vain yksi pääasiallinen valvoja – kotivaltion viranomainen. Ajoittain on keskusteltu myös Euroopan pankkivalvontaviraston perustamisesta, mutta EU-komissio on ainakin toistaiseksi luopunut ajatuksesta ja vaatii sen sijaan kansallisilta pankkivalvojilta entistä tiiviimpää tiedonvaihtoa ja käytännön yhteistyötä. Valvonnan keskittämistä vaikeuttavat poliittiset ja lainsäädännölliset vastuukysymykset sekä Euroopan hajanainen talletussuojajärjestelmä, jota lähivuosina uudistetaan. Keskeistä on, kuka viime kädessä maksaa laskun, jos suuri monikansallinen pankkiryhmittymä ajautuu vaikeuksiin.

Viranomaisraportointiin yhteinen kehikko

Yksi suurpankkien murheista on ollut hajanainen ja monissa maissa raskas viranomaisraportointi, joka heijastaa erilaisia valvontakulttuureja. Sekava ja teknisesti pirstaleinen raportointikäytäntö aiheuttaa suurille pankkiryhmille ylimääräisiä kuluja ja turhaa byrokratiaa. CEBS on tehnyt aloitteen raportoinnin yhdenmukaistamisesta ja suosittaa samalla yhteisen teknisen ratkaisun XBRL:n käyttöönottoa, mikä helpottaisi ja nopeuttaisi viranomaisten välistä tiedonkulkua ja tekisi kerätystä tiedosta vertailukelpoista.

Pankit suhtautuvat hankkeeseen periaatteessa myönteisesti, mutta vaativat esitettyä pidemmälle menevää yhdenmukaistamista. Pankkien toiveena on luonnollisesti pitää säännöllinen viranomaisraportointi niin pienenä kuin mahdollista. Pienet kansalliset pankit ovat huolissaan raportointiuudistuksen aiheuttamista alkuvaiheen kustannuksista, mutta muutos on joka tapauksessa edullisinta tehdä nyt, kun vakavaraisuussäännöstö on joka tapauksessa muuttumassa ja aiheuttaa ohjelmistotöitä kaikissa pankeissa. Eri maiden valvojatkaan eivät ole olleet täysin yksimielisiä vaaditun viranomaisraportoinnin laajuudesta, ja kompromissista neuvottelemisen on vienyt jo kuukausia.

Valvojille oma tiedonantovelvollisuus

Uuden vakavaraisuusdirektiivin myötä pankkivalvojen tiedonantovelvollisuus laajenee. Viranomaisten on pystyttävä kertomaan valvottavilleen ja muulle yleisölle selkeästi siitä, miten säädöksiä kussakin maassa sovelletaan. Direktiivi edellyttää tiedoilta vertailukelpoisuutta, jotta lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvät mahdolliset erot tulevat näkyviin.

Viranomaisten tiedonantovelvollisuus tullaan toteuttamaan CEBSin kotisivun www.c-ebs.org kautta linkittämällä komitean sivut ja kansallisten valvojen sivut. Yhteiseksi kieleksi tulee englanti siinä tahdissa, kuin viranomaiset ehtivät sisältöjään käännättää.

Tietojen avoimuus ja läpinäkyvyys lisäävät markkinoiden painetta niitä maita kohtaan, joissa säädöksiä sovelletaan valtavirrasta poikkeavasti tai hidastellaan niiden täytäntöönpanossa. Lopullisena tavoitteena on lisätä eurooppalaisen pankkivalvonnan yhdenmukaisuutta ja kustannustehokkuutta.

Lisätietoja antaa
CEBSin tiedotuspäällikkö Jouko Marttila
jouko.marttila@c-ebs.org.

Arvopaperilautakunnan ratkaisuja

Merkintätoimeksianto, toimeksiannon laiminlyönti, uusi toimeksianto, peruuttaminen, vahingonkorvausvaatimus. APL 12 /2005, 5.4.2005

Asiakas A antoi 7.2.2000 pankille B toimeksiannon merkitä A:n lukuun 200 osaketta TJ Group Oyj:n yhdistetyssä osakeannissa/-myynissä. Merkintähinta oli enintään 22 euroa/osake. Pankki B kuitenkin laiminlöi toimeksiannon. Tästä se ilmoitti A:lle puhelimitse 11.2.2000. Puhelun aikana B kertoi A:lle, että B voi vielä hankkia mainitut osakkeet 14.2.2000 määräytyvään antihintaan. Joka tapauksessa B lupasi korjata tekemänsä virheen. A:lle jäi kuitenkin epäselväksi, mikä oli B:n puhelun lopullinen tarkoitus, jos antimerkintä oli virheestä huolimatta mahdollista toteuttaa.

A sai 25.2.2000 postitse B:ltä kirjallisen vahvistusilmoituksen, jonka mukaan B oli hankkinut kyseiset osakkeet pörssin kautta hintaan 20,45 euroa osakkeelta lisättynä välityspalkkiolla. Yleisöannissa osakkeen merkintähinnaksi oli muodostunut 17,60 euroa. A otti heti yhteyden pankkiin B ja vaati osakkeilleen saman merkintähinnan sekä palauttamaan "ylihinnan". A oli myös tyytymätön häneltä perittyyn toimeksiantopalkkioon ja vaati vahingonkorvausta uhalla, että hän muutoin mitätöisi 7.2.2000 antamansa toimeksiannon. B lupasi hoitaa asian kuntoon heti, kun olisi vastaanottanut asiasta A:n kirjallisen reklamaation.

A reklamoi B:lle tapahtuneesta 28.2.2000. B tiedusteli A:lta vielä 14.3.2000, oliko A:lle todella kerrottu osakkeiden hinnan määräytyvän 14.2.2000 noteerauksen mukaan. A:ta pyydettiin 16.3.2000 jälleen laatimaan kirjallinen korvausvaatimus B:lle.

B ilmoitti A:lle 20.3.2000 olevansa valmis maksamaan osakkeiden hinnanerotuksen 20,45–17,60 euroa, mutta kieltäytyi korvaamasta A:n kurssiriskiä. A:n näkemyksen mukaan kurssimuutoksesta aiheutunut vahinko oli johtunut B:n toimimattomuudesta.

A:n mukaan

- B laiminlöi asian korjaamisen sopimuksen mukaiseksi
- A ei antanut B:lle toimeksiantoa hankkia mainitut osakkeet pörssistä enintään 22 euron hintaan
- oli outoa, ettei B nauhoittanut osapuolten välillä 11.2.2000 käytyä keskustelua
- B hoiti toimeksiannon virheellisesti ja vastoin A:n tahtoa
- B ei pysty näyttämään, että A olisi antanut B:lle tämän väittämän toimeksiannon
- A:n vahingon määrää on lisännyt B:n viivyttelyt asiassa
- A ei myynyt osakkeitaan, koska oletti sen olevan mahdotonta tekemänsä reklamaation johdosta
- B ei hoitanut hänen asiaansa hyvän pankkitavan mukaisesti ja huolellisesti.

A vaati B:ltä 4.400 euron (200 x 22 euroa) korvausta B:n asiantuntemattomasta toimeksiannon toteuttamisesta.

Pankin B:n kanta

B vaati A:n valituksen hylkäämistä perusteeltaan ja määrältään.

B:n mukaan

- Arvopaperilautakunnalla ei ole asiassa toimivaltaa, koska 1) asia käsiteltiin jo vuonna 2000 Pankkialan Asiakasneuvontatoimistossa, 2) asiakas ei ole ollut käsittelyn jälkeen yhteydessä pankkiin, 3) asian uudelleen käsittelylle ei ole painavia syitä
- B huomasi 9.2.2000, ettei A:n toimeksiantoa ollut toimitettu eteenpäin B:n organisaatiossa.
- B kertoi A:lle 11.2.2000 virheestään ja mahdollisuudesta hankkia mainitut osakkeet suoraan pörssiin kautta tuolloin vallinneeseen 19–20 euron kurssiin
- pörssikurssi oli tuolloin alempi kuin osakeannin/-myynnin enimmäishinta
- A:lle kerrottiin, että pörssiin kautta tämä saisi osakkeet päivän kurssiin, eikä osakeannin päätyttyä määräytyvään hintaan, joka antiehtojen mukaan olisi enintään 22 euroa
- B antoi sovitun mukaisesti 200 osakkeen toimeksiannon päivän kurssiin, ja toimeksianto toteutui hintaan 20,45 euroa, mikä oli alempi kuin annin enimmäishinta
- alkuperäisen toimeksiannon mukainen merkintähinta määräytyi 14.2.2000, eikä kukaan voinut tietää tuon päivän kurssia ja annin lopullista merkintähintaa, kun sovittu pörssikauppa toteutettiin 11.2.2000
- 14.2.2000 merkintähinnaksi vahvistettiin 17,60 euroa/osake, ja tämä hinta oli A:lle epäedullinen väärinkäsitysmahdollisuuden johdosta B tarjoutui 20.3.2000 hyvittämään A:lle tämän maksaman hinnan (20,45 euroa) ja annissa määritetyn merkintähinnan (17,60) erotuksen eli yhteensä 570 euroa
- reklamaatiossaan 28.2.2000 A vaati koko toimeksiannon purkamista
- B kieltäytyi purkamisesta, koska se olisi merkinnyt kurssiriskin siirtymistä A:lta B:lle.

Arvopaperilautakunnan ratkaisusuositus

Toimivalta

Lautakunnan mielestä tapauksen käsittelyyn oli kaksi painavaa syytä. Ensimmäinen oli se, että arvopaperikaupan selvittämisen viivästyskysymyksen ratkaisemisella voidaan katsoa olevan merkitystä yleisesti sijoittajien ja hyvän arvopaperikauppatavan kannalta. Toinen syy oli se, että asia oli viivästynyt asiakkaan sairauden vuoksi.

Ratkaisusuositus

Tapauksessa oli kysymys sijoituspalveluyrityksen tarjoamasta sijoitusneuvonnasta ja arvopaperinvälityksestä, joita on säännelty laissa sijoituspalveluyrityksistä, arvopaperimarkkina- ja Ratan ohjeessa nro 201.7.

Lautakunta totesi seuraavan:

- Tapahtumatiedoissa on jäänyt epäselväksi, mitä osapuolet sopivat 11.2.2000 B:n virheen korjaamisesta. Antoiko A luvan hankkia osakkeet vain antimerkinnän kautta ja kertoiko B, että kyseiset osakkeet oli mahdollista hankkia enää vain normaalin pörssitoimeksiannon kautta?
- B on ollut valmis korvaamaan A:lle merkintähinnan (17,60 euroa) ja pörssihinnan (20,45 euroa) välisen erotuksen eli yhteensä 570 euroa.
- B on pyrkinyt saattamaan A:n alkuperäisen toimeksiannon mukaiseen asemaan.
- Se, ettei A saanut osakkeita yleisöannin kautta, ei oikeuta häntä vaatimaan kaupan/toimeksiannon purkua ja katumaan omaa sijoituspäätöstään, vaan ainoastaan vaatimaan virheen korjaamista. B ei voi olla vastuussa A:n kurssiriskistä.
- A:n oli kohtuullista odottaa, että toimeksianto korjataan ilman tarpeetonta viivytystä ja ilman, että A:lle itselleen tulee velvollisuus rajoittaa omaa vahinkoaan.

Lautakunta katsoi, että A:lle olisi voinut aiheutua mahdollinen vahinko, jos osakkeiden realisointi olisi viivästynyt selvittelyn takia ja jos sen voitaisiin osoittaa johtuneen B:n laiminlyönnistä. A ei kuitenkaan tuolloin eikä myöhemminkään ole myynyt osakkeitaan, joten B ei vastaa A:n osakkeiden sijoitusriskistä.

Lautakunta suositti B:tä korvaamaan A:lle 570 euroa laillisine viivästyskorkeineen ajalta 16.3.2000–30.6.2000.

Sijoitusrahasto, markkinointi, pankin tiedonanto- ja selonottovelvollisuus, vahingonkorvausvaatimus. APL 90/2004 5.4.2005.

Pankki B oli tarjonnut asiakkaalleen A kirjeitse henkilökohtaista sijoitusneuvojaa. Kirjeen perusteella sovittiin tapaaminen. Tapaamisen yhteydessä 20.9.2000 A:lla oli aikomus uudistaa erääntynyt määräaikaistalletuksensa. Pankki B:n toimihenkilö ei kuitenkaan ollut suostunut määräaikaistalletuksen uusimiseen, vaan oli toimillaan ja puheillaan saanut A:n sijoittamaan varat hänelle aikaisemmin tuntemattomaan sijoitusrahastotuotteeseen.

A:n selvitys tapauksesta oli seuraava:

- Hän on 86 vuoden ikäinen ja huononäköinen.
- Hän ei ymmärtänyt eikä vielääkään ymmärrä mainitun tuotteen ominaisuuksia.
- Tuotteesta ei kerrottu hänelle eikä siitä myöskään annettu aineistoa.
- Tilanne oli ollut painostava, ja toimihenkilö oli tehnyt päätökset hänen puolestaan.

Valituksen mukaan

- B ei antanut A:lle asianmukaista tietoa rahastosijoittamisesta sekä siihen liittyvistä riskeistä
- B:n toimihenkilö käytti hyväkseen asemaansa, A:n korkeaa ikää ja tietämättömyyttä.

A vaati B:tä korvaamaan korkoineen hänen kerta- ja korkosijoituksissa menettämänsä varat.

Pankki B:n vastine:

B kiisti A:n esittämät väitteet ja korvausvaatimuksen aiheettomina ja katsoi toimineensa asiassa sijoitusneuvonnan ja sijoitusrahastojen markkinoinnin edellyttämien periaatteiden mukaan.

B:n selvitys tapauksesta oli seuraava:

- A oli B:n pitkäaikainen asiakas.
- Tapaamisessa käytiin läpi A:n koko asiointi päivittäispalveluista sijoittamiseen.
- A oli sijoittamisen vaihtoehtoista keskusteltaessa tuonut esiin halunsa sijoittaa varojaan useammaksi vuodeksi ja saada määräaikaistalletuksia korkeampaa tuottoa.
- A:lle esiteltiin erilaisia sijoitusvaihtoehtoja.
- A:lle selostettiin rahaston ominaisuudet, tuotto-odotus, suositeltava sijoitusaika, rahastosijoituksen arvon vaihtelevuus ja siihen liittyvät riskit.
- A valitsi omatoimisesti kertasijoituksen pieniriskiseen yhdistelmärahastoon ja kuukausisijoittamisen hieman riskipitoisempaan yhdistelmärahastoon.
- A on allekirjoittanut molempiin sijoituksiin liittyvät toimeksiannot ja vahvistanut saaneensa rahastoesitteet ja säännöt.
- Osapuolet ovat tavanneet monta kertaa sijoitusten tekemisen jälkeen, eikä A ole tuolloin tuonut esiin tyytymättömyyttään sijoituksiinsa.
- A on sijoittanut myös B:n muihin tuotteisiin.
- B:n mukaan lunastukset ja kuukausittaisten sijoitusten loppuminen vuosina 2001–2003 osoittavat, että A on ymmärtänyt sijoituskohteisiin liittyneet riskit.

Arvopaperilautakunnan ratkaisu

Lautakunnan mukaan tapauksessa on kysymys sijoituspalvelun tarjoamisesta ja arvopaperien markkinoinnista, joita säännellään laissa sijoituspalveluyrityksistä ja arvopaperimarkkina- laissa. Näitä lakeja täydentävät Ratan ohjeet 201.7 ja 201.2.

Lautakunta totesi seuraavan:

- Lautakunnan ratkaisusuositus voi perustua vain sille toimitetuista asiakirjoista ilmeneviin seikkoihin.
- Osapuolten näkemykset B:n selonotto- ja tiedonantovelvollisuuden täyttämistä rahastomerkintöjen yhteydessä poikkeavat toisistaan.
- Asiassa ei ole tullut näytetyksi, että A:lla olisi tavanomaisesta huonompi tai heikentynyt kyky ymmärtää tekemiään oikeustoimia.
- A:n ikä tai heikko näkö ei yksistään voi olla peruste pidäytyä markkinoimasta tai tarjoamasta jotakin tiettyä sijoituspalvelua, vaan tähän vaaditaan myös muita henkilöön liittyviä kriteereitä ja arviointeja.
- A on allekirjoituksellaan vahvistanut toimihenkilön selostaneen hänelle rahastotuotteiden ominaisuudet sekä osuuksien mahdollisen arvonlaskun. Vastakkaista selvitystä ei ole lautakunnalle esitetty.
- A on seurannut sijoitustensa kehitystä ja reagoi niiden muutoksiin.
- B:n ei ole osoitettu antaneen harhaanjohtavia tietoja tai muulla tavoin laiminlyöneen sijoitusrahastolain mukaisia velvoitteita.
- Ilmoitettuaan saaneensa sijoitusrahastolain edellyttämät asiakirjat A vastaa itse sijoituksen riskeistä, toimeksiannosta ja kurssimuutoksesta.

Arvopaperilautakunta ei suosittanut hyvitystä asiassa.

Tapahtumakatsaus

Uusi rahanpesudirektiivi hyväksytty

Täysin uudistettu, ns. EU:n 3. rahanpesudirektiivi tulee voimaan vuoden 2005 aikana. Direktiivistä johtuvat muutokset tehdään kansalliseen lainsäädäntöön vuoden 2007 loppuun mennessä.

Direktiivin avulla saatetaan voimaan EU:n jäsenmaissa kansainvälisen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaisen toimintaryhmän, Financial Action Task Forcen, vuonna 2003 uudistamat suositukset. Tavoitteena on edelleen tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaisia toimia säätämällä rahoituspalvelujen tarjoajille ja muille direktiivin piiriin kuuluville ammatinharjoittajille entistä yksityiskohtaisempia velvollisuuksia asiakkaan tunnistamisenmenettelystä ja asiakkaan toiminnan tuntemisesta. Direktiivissä käytetään näistä ilmaisua "customer due diligence".

Menettelytavat asiakkaan tuntemiseksi tulee direktiivin mukaan mitoittaa laajemmiksi tai suppeammiksi sen mukaan, kuinka monipuolisia tai riskipitoisia tuotteita asiakkaalle tarjotaan. Direktiivissä käytetään ilmaisua tehostettu tuntemisvelvollisuus, "enhanced due diligence" tai "simplified due diligence", kuvaamaan menettelytapojen ja riskienhallinnan eroja.

Direktiivi sisältää myös vaatimuksen seurata asiakkaan käyttämiä palveluja jatkuvasti. Direktiivissä ei kuitenkaan säännellä sitä, miten ja minkälaisia liiketoimia rahoituspalvelujen tarjoajien tulee seurata, Lähtökohtana on, kuten riskienhallinnassa muutoinkin, että palvelun tarjoaja tuntee oman asiakaskuntansa, arvioi omat riskinsä ja mitoittaa riskienhallinnan riskien suuruuden mukaisesti.

Uuden direktiivin epävirallinen englanninkielinen versio on luettavissa Euroopan komission sivustolla.

Lisätietoja antaa
lakimies Tuija Nevalainen, puhelin 010 831 5294.

Ratalta kaksi uutta standardia, aiheina mm. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen sekä epäilyttävien arvopaperikauppojen ilmoittaminen

Rata on antanut kaksi standardia: Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen, rahanpesun ja terrorismin rahoituksen sekä markkinoiden väärinkäytösten estäminen, 2.4, sekä Epäilyttävien arvopaperikauppojen ja muiden liiketoimien ilmoittaminen Rahoitustarkastukselle, Ra 2.1. Standardit tulivat voimaan syyskuun alussa.

Standardien tavoitteena on edistää huolellisia ja yhtenäisiä menettelytapoja rahoitusmarkkinoilla, valvottavien asiakassuhteisiin liittyvää riskienhallintaa sekä rahoitusjärjestelmän ja markkinoiden väärinkäytösten ehkäisemistä ja paljastumista.

Uusien standardien noudattaminen edellyttää, että valvottava tuntee asiakaskuntansa hyvin ja että sen henkilöstö toimii huolellisesti. Erityisen tärkeää on, että valvottavat ohjeistavat ja kouluttavat henkilöstöään sekä huolehtivat riittävästä sisäisestä valvonnasta.

Uudet standardit eivät oleellisesti vaikuta asiakkaan saamiin palveluihin. Rahoituspalvelujen tarjoajille on tähänkin saakka ollut vastaavat velvollisuudet.

Standardi asiakkaan tunnistamisesta ja tuntemisesta

Standardiin on koottu aihealueeseen kuuluvat, voimassa olevien säännösten mukaiset velvoitteet. Siinä ei ole otettu huomioon EU:n uuden rahanpesudirektiivin sisältöä. Standardiin tehdään tarvittavat muutokset samalla, kun uusi rahanpesudirektiivi saatetaan voimaan Suomessa.

Standardi asettamia keskeisiä velvoitteita ovat asiakkaan tunnistaminen, asiakkaan tunteminen, velvollisuus havaita ja selvittää poikkeavia transaktioita (huolellisuusvelvollisuus), velvollisuus ilmoittaa epäilyttävistä tapauksista rahanpesun selvittelykeskukselle sekä erityinen asiakirjojen säilytysvelvollisuus. Ilmoituksen teko ei edellytä, että ilmoittaja tietää, mistä rikoksesta varojen siirroissa mahdollisesti on kyse, vaan riittävää, että tapaus on asiakkaan aikaisemman toiminnan tai varallisuusaseman perusteella tavallisuudesta poikkeava. Huolellisuusvelvollisuuteen liittyy keskeisesti se, että henkilöstöä ohjeistetaan ja koulutetaan säännöllisesti, yritys on nimittänyt rahanpesun yhteyshenkilön ja että yritys on järjestänyt riittävän valvonnan. Rahanpesuepäilyistä tehdään edelleen ilmoitukset keskusrikospoliisin yhteydessä toimivalle rahanpesun selvittelykeskukselle.

Standardi epäilyttävien arvopaperikauppojen ilmoittamisesta

Standardi soveltuu lähinnä arvopaperinvälitystä ja omaisuudenhoitoa harjoittaviin luottolaitoksiin, sijoituspalveluyrityksiin ja rahastoyhtiöihin sekä ulkomaisten vastaavien yritysten Suomessa toimiviin sivukonttoreihin ja -liikkeisiin.

Ilmoitus epäilyttävistä arvopaperikaupoista tehdään Rahoitustarkastukselle, jos arvopaperikauppaan tai muuhun liiketoimeen on syytä epäillä liittyvän sisäpiirintiedon lainvastaista käyttöä tai arvopaperin kurssin vääristämistä. Standardiin on koottu esimerkkejä epäilyttävistä arvopaperikaupoista.

Epäilyttävien arvopaperikauppojen ilmoittamista koskeva standardi perustuu ns. markkinoiden väärinkäyttödirektiiviin (2003/6/EY) sekä arvopaperimarkkinalain uuteen 4 luvun 5 b §:ään, joka tuli voimaan 1.7.2005.

Ratan tutkimat epäillyt arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapaukset

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Tilanne 7.10.2005
Tutkittu yhteensä	42	38	38	65	57	61	41
Keskeneräiset							14
Sisäpiirintiedon väärinkäyttö	27	25	23	24	28	24	24
Kurssimanipulaatio	6	6	4	11	11	12	2
Tiedonantovelvollisuus	7	5	10	30	18	21	13
Muut	2	2	1	0	0	4	2
Tutkintapyyntö poliisille	9	11	7	6	7	5	-
Julkinen huomautus							2
Epävirallinen huomautus	0	1	2	7	10	6	-

Ratalla on ollut vuoden 2005 aikana tutkinnassa yhteensä 41 epäiltyä arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapausta, joista 14 on kesken. Rata on lähettänyt tutkimuksiin liittyen 10 virka-apupyyntöä. Lisäksi Rata on saanut markkinoilta 4 ilmoitusta epäilyttävistä arvopaperikaupoista tai muista liiketoimista (Standardi RA2.1, voimassa 1.9.2005).

Tutkituista tapauksista Rata on antanut kaksi julkista huomautusta, joista toisessa oli kyse hyvän tavan vastaisesta menettelystä arvopaperimarkkinoilla ja toisessa tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä. Annetut päätökset ovat luettavissa Ratan nettisivuilla.

Lisätietoja antaa
lakimies Tuija Nevalainen, puhelin 010 831 5294.
